

SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ ÜYESİ KENTLERİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM KAPASİTELERİNİN BELİRLENMESİ

HAZIRLAYAN:

Prof. Dr. Cengiz TÜRE

Eskişehir Teknik Üniversitesi Ekoloji Anabilim Dalı Başkanı

ve

Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyesi

2021

ÖĞRENİM HEDEFLERİ

Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Kentlerin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitelerinin Belirlenmesi

- İklim değişikliği kavramını kavrayabilme
- Kentlerin iklimi nasıl etkilediğini açıklayabilme
- İklim değişikliğinin kentlere olan etkilerini anlayabilme
- Kentlerin iklim değişikliğine uyum sağlaması için değerlendirilmesi gereken indikatörleri açıklayabilme
- Kentlerde iklim değişikliğine uyum kapasitelerini açıklayabilme
- Kentlerin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlamanın nasıl olabileceğini anlayabilme

YÖNETİCİ ÖZETİ

Günümüzde iklim olayları ve şehirlerle ilgili bilimsel çalışmalar, kentleşme ile iklim değişikliği arasındaki bağlantının kent sağlığı ve ekolojik sürdürülebilirlik üzerinde önemli olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Son yıllarda artan ekonomik faaliyetler, hızlı kentleşme ve nüfus artışı, şehirleri iklim değişikliğinin etkilerine karşı daha riskli hale getirmektedir. Dünya nüfusunun yarısından fazlası ve AB'nin % 75'i şehirlerde yaşıyor. AB için kısa sürede % 80'i aşacağı tahmin ediliyor. Türkiye şimdiden % 90'ı geçti. Gerçekte, iklim değişikliği ile şehirler arasında iki yönlü bir etkileşim vardır. Kentsel faaliyetler doğal çevre ve iklim değişikliği üzerinde olumsuz etkilere neden olurken, diğer yandan iklim değişikliğinin beklenen olumsuz etkileri kent koşullarını tehdit etmektedir. Küresel iklim değişikliğinin şehirler üzerindeki artan ekolojik baskısı, altyapı, çevre, sağlık, ekonomi ve sosyal yaşam gibi konularda yeni politikalar gerektirecektir.

Kentsel alanlar; yapılı çevre, altyapılar, sosyal, doğal ve üretim sistemleri gibi alt sistemlerden oluşur. Bu kentsel alt sistemler ve iklim olayları arasındaki etkileşimlerin şehirlerin hasar ve direnç kapasitelerini şekillendirdiği düşünülmektedir. Bu sorunun çözümü, şehirlerin iklim değişikliği etkilerine “**hızlı uyum sağlamasına ve direncine**” bağlıdır. Aksi takdirde barınma, enerji sistemleri, ulaşım sistemleri, sağlık sistemleri ve hastaneler, su, kanalizasyon sistemleri ve hatta gıda dağıtım sistemleri kent sağlığını olumsuz etkileyecektir. İklim değişikliğinin insan sağlığı üzerindeki artan etkileri şehirleri daha savunmasız hale getiriyor. Bu nedenle, **kanıta dayalı yeni kentsel politikaların** geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle iklim değişikliğinin insan ve şehir sağlığı üzerindeki artan etkileri onları daha savunmasız hale getirmektedir.

Dünya Bankası gibi birçok uluslararası kuruluş, bunu acil bir sorun olarak görerek dünya gündemine taşımaktadırlar. Bu nedenle iklim değişikliği ile ilgili yeni politikaların geliştirilmesi tüm dünya için çok önemlidir. Bu konuda önemli çalışmalar ve uyarılar yapan diğer uluslararası kuruluş ise Sürdürülebilirlik İçin Yerel Yönetimler (ICLEI), Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı (WHO-EHCN)'dir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'ne göre; şehirlerde iklimle ilgili kırılganlık değerlendirmeleri, daha sonra yapılacak kentsel uyum çalışmalarının yapılması için önemli bir başlangıç noktasıdır. Bu bağlamda, kentsel kırılganlık değerlendirmelerinin, afet risk yönetimi ve değişen iklime karşı dayanıklılığın sağlanmasına yardımcı olacağı belirtilmektedir.

Türkiye'de, iklim değişikliği ile mücadele vurgusu ile ülke şartlarında ve küresel iklim sistemi ülkelerinin korunması gerektiğini fark eden ülkelerden biridir. 2004'te Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne ve 2009'da Kyoto Protokolüne ortak oldu. Türkiye, Birleşmiş Milletler'in yanı sıra Avrupa Birliği üyelik sürecinde de konuyla ilgili çalışmalar yapmak gerekiyor. Aynı zamanda Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı'nın (WHO-EHCN) bir üyesidir.

Bu bağlamda, dünyada pek çok araştırma yapılmasına rağmen, Türkiye'de kentsel iklim kırılganlığını değerlendirmeye çalışan çok az kent yönetimi bulunmaktadır. Oysa bu durum,

Türkiye'deki iklim değişikliğinin etkileri için her şehir için özel bir kentsel kırılganlık değerlendirmesi gerektirmektedir. Ancak, iklime de katkıda bulunan çeşitli faktörler nedeniyle mevcut iklim değişkenliğine karşı kentsel savunmasızlığı değerlendirmenin bazı zorlukları vardır.

İklim değişikliğinin savunmasızlık değerlendirmeleri, doğal ve sosyal bilim perspektiflerini birleştirir. Yerel topluluğun bu tür değerlendirmeler için işbirliği yapma kapasitesi ve belediyelerin iklim konularında sınırlı bilgisi en önemli engellerden bazılarıdır. İklim değişikliği için savunmasızlık değerlendirmesi bir olay değil, devam eden bir sosyal ve kültürel öğrenme sürecidir. Daha sürdürülebilir bir topluma doğru dönüşümde belediyeler genellikle kilit aktörler olarak adlandırılır. Bu, iklim değişikliğiyle mücadelede belediyelerin sorumluluklarını artırmaktadır. Bununla birlikte, iklim değişikliğiyle mücadele ve bunların nasıl organize edileceği konusunda bilgi eksikliği, yerel yönetimler için en büyük sorundur. Bu bilgi eksikliğinin üstesinden gelmek için ölçüme ve çok seviyeli izlemeye dayalı eylem ve kapsayıcı yönetim sistemleri gereklidir.

Şehirlerde niteliksel ve niceliksel güvenlik açığı değerlendirmesi için birçok araç ve yöntem vardır. Bununla birlikte, şehirlerdeki iklim etkilerine karşı savunmasızlığı değerlendirmek ve uyum politikalarının geliştirilebilmesi için “İndikatörlere Dayalı Zarar Görebilirlik Değerlendirmeleri” önerilmektedir. Çoğunlukla zarar görebilirlik değerlendirmeleri, başlangıçta ayrı ayrı indikatörler üzerinden değerlendirilir ve daha sonra toplu sentetik savunmasızlık endeksleri veya puanları olarak birleştirilerek yapılmaktadır. Bu yöntemden yararlanarak ülkemizde ilk olarak Türkiye Sağlıklı Şehirler Birliği’ne üye bazı şehirlerin iklim değişikliğinin etkilerine karşı savunmasızlığı değerlendirilmiştir. Önemli bir örnek olan bu çalışmanın, ülkemizdeki kentlerin iklim etkilerine uyum planlarını geliştirmelerine katkı sağlayacağı kanısındayım.